

מראי מקומות - יומא

כת.

אמר להם הממונה

א. איכא דאמרי וכו'

כתב בלקוטי הלכות, שנפקא מינה בין שתי הלשונויות הוא זמן סידור שני גזרי עצים, שלפי הלשון הראשונה, סידור שני גזירי עצים היה ביום, וכמבואר מהגמרא, שזר חייב מיתה על שני גזירי עצים, לפי שעבודת יום היא. אבל לפי הלשון השניה סידור שני גזירי עצים היה גמר סידור המערכה, שהוא בלילה. ולענין הדין כתב שמסתמא הולכים לחומרא, ותמה על הרמב"ם שלא הזכיר הלכה זו.

ויעויין במגן אברהם (סי' א סק"י) שיכול לומר פרשת תרומת הדשן בלילה, שהרי תרומת הדשן כשירה בלילה. אבל בחידושי רעק"א שם הקשה, שהרי גם בפרשת תרומת הדשן נאמר הפסוק 'ובער עליה הכהן עצים בבקר', והוא הפסוק של שני גזירי עצים, וזה פסול בלילה, כמבואר בסוגייתנו. אבל בפרי מגדים (א"א שם) הביא דברי התבואות שור שסידור שני גזירי כשר בלילה, אלא שדייק מלשון הרמב"ם שסובר שסידור שני הגזירין הוא דוקא ביום, וכן כתב המאירי בפירוש, שסידור שני גזירין צריכים יום, ומשמע שכתב כן להלכה.

ובחידושי רעק"א בסוגייתנו הביא דברי התוספות על קושיית הגמרא מאברים ופדרים, שרצו להוכיח שסידור מערכה היא עבודה תמה, כיון שסידור המערכה בלילה וסידור שני גזירי ביום, והקשה שאם כן כיצד אמרו 'אלא אי אתמר הכי אתמר' וכו', לומר שסידור שני גזירין בלילה, והניח בצע"ג.

ב. והרי תרומת הדשן

כתב רש"י שלא גורסים זאת, משום שכבר אמרו לעיל שתרומת הדשן היא עבודה תמה (ומחלוקת רב ולוי היא רק משום שהיא עבודת סילוק), וכן כתב לגבי אברים ופדרים. אבל התוספות גרסו זאת, וביארו את קושיית הגמרא מתרומת הדשן, שהיא מדוע נקראה עבודה תמה, והלא יש אחריה הוצאת הדשן, אלא על כרחך היא עבודה תמה לפי שתרומת הדשן בלילה והוצאת הדשן ביום או בלילה, ודי בזה להיות עבודה תמה. ואם כן, כל שכן סידור המערכה, שצריכה להיות בלילה, וסידור שני גזירי עצים צריך להיות בבוקר דוקא, כל שכן שיהיה נחשב עבודה תמה. ותירצה הגמרא (לפי התוס'), ששונה הוצאת הדשן שלא היתה בכל יום, אלא רק במקום הצורך, ולכן נחשבת תרומת הדשן כעבודה תמה, שאין אחריה עבודה. אבל שיטת הרמב"ם (תמידין ב', י"ג) היא שבאמת גם הוצאת הדשן היתה בכל יום, ולשיטתו חוזרת לכאורה קושיית הגמרא לפי התוספות למקומה, מדוע תרומת הדשן חשובה כעבודה תמה וסידור מערכה אינה עבודה תמה. וראה במקדש דוד (ל"ב ב'), והובאה תמצית דבריו לעיל בדף כ"ד, ע"ש.

והחזון איש (זבחים כ', א') כתב, שמה שכתבו הרמב"ם והראב"ד שהוצאת הדשן בכל יום, אין זו חובה אלא הנהגה, ואם כן שוב לא קשה כלום על הרמב"ם יותר מהתוספות.

ג. הרואה אומר ברקאי

הקשה הירושלמי, שהרי עד אחד הוא, ומדוע נאמן. וביאר הגר"ח קניבסקי, שהקושיא היא שהרי עד אחד אינו נאמן כנגד חזקה, ואף כאן זה דומה להחזק שהוא לילה. ותירץ הירושלמי שהטעם שהוא נאמן לפי שהוא דבר העומד להתגלות, וכן נאמן אדם לומר על תינוק שנולד בשבת, ויכול למולו בשבת, והובא בחדושי רעק"א ליו"ד רס"ו ב'.

ד. זמן השחיטה

כתב רש"י ששחיטה פסולה בלילה כפי שכתוב 'ביום זבחכם', ובפירוש רבינו חננאל לקמן (כט) כתב שנפסל משום שכתוב 'את הכבש אחד תעשה בבקר'. והגרי"ז (קונטרס ליומא עמ' 26) כתב, שרש"י לא פירש כן, משום שסובר שמה שכתוב 'את הכבש אחד תעשה בבקר' אין זה פסול בקרבן, אלא שלא היה עולה לחובת התמיד, אבל מכל מקום היה כשר בתורת נדבה, אבל במשנתנו מבואר שהיה קרבן פסול, על זה כתב רש"י את הפסוק 'ביום זבחכם', ששחיטת קרבנות פסולה בלילה.

ובשיטת רבינו חננאל כתב הגרי"ז, שאולי הוא סובר שקודם התמיד יש פסול בדיעבד, וממילא אם לא היה כשר לתמיד לא היה יכול להיקרב בתורת נדבה, ולכך היה די לו להביא הפסוק שפסול מלהיות תמיד. ובינות אלם (ל"ד, י"א) כתב, שצריכין לשני הטעמים, שמדין מחוסר זמן היה כשר בתורת נדבה, ולזה צריך את הדין של ביום זבחכם, שפסול אפילו אם היה נדבה, ודין מחוסר זמן הוא לומר, שכיון שאינו יכול לשוחטו בלילה (גם בתורת נדבה), ממילא הוא מחוסר זמן, ונפקא מינה שאם עלה ירד, שמדין לילה לבד, אם עלה לא ירד.

ה. מתיא בן שמואל

רש"י במנחות (ק) פירש, שהוא היה הממונה, והביא משנתנו מה שהיה אומר. אבל הרמב"ם בפירוש המשניות כתב שהזמן שהיה אומר מתיא בן שמואל הוא לאחר הזמן שהזכיר תנא קמא, ונמצא שנחלקו בעיקר זמן התמיד (ובמנחת חינוך מצוה ת"א, ג' כתב, שגם מתיא מודה מעיקר הדין שמברקאי הוא כשר, אלא שסובר שעדיין אפשר לטעות, ולכן צריך לאחר קצת.

ו. האיר מזרח

צריך עיון, שהלא במגילה (ג) מבואר שכל מצוות הנהגות ביום לכתחילה הוא רק מהנץ החמה, ורק בדיעבד מעלות השחר, ואם כן, למה עושים את השחיטה מזמן שהאיר המזרח, ולא מהנץ החמה. וכתב המנחת חינוך (ת"א, ג') שהכהנים זריזים היו ולא היו טועים, ולכן היו עושים לכתחילה מעלות השחר. והרמב"ן (מלחמת, ברכות ב) כתב, "ולענין תמיד במקדש, דכתיב בקר, קבעו האיר המזרח שקדמתן מצוה".